

Institut za uporedno pravo
Institute of Comparative Law

**SRPSKI FUDBAL – UPOREDNOPRAVNI IZAZOVI
I PERSPEKTIVE IV**

**SERBIAN FOOTBALL – COMPARATIVE LAW
CHALLENGES AND PERSPECTIVES IV**

Urednik/Editor:
Dr Miloš Stanić

Beograd, 2024.

SRPSKI FUDBAL – UPOREDNOPRAVNI IZAZOVI I PERSPEKTIVE IV
SERBIAN FOOTBALL – COMPARATIVE LAW CHALLENGES AND PERSPECTIVES IV

Izdavač / Publisher

Institut za uporedno pravo, Beograd / Institute of Comparative Law, Belgrade

Za izdavača / For the Publisher

Prof. dr Jelena Čeranić Perišić, direktor

Redakcioni odbor / Editorial Committee

Prof. dr Bojan Urdarević, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu

Prof. dr Velibor Džomić, Fakultet za državne i evropske studije, Podgorica

Dr Katarina Jovičić, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Mina Zirojević, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Vesna Čorić, Institut za uporedno pravo, Beograd

Doc. dr Jelena Vukadinović Marković, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Dragan Prlja, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Savo Manojlović, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Iva Tošić, Pravni fakultet Univerziteta Union, Beograd

Dr Jovana Rajić Čalić, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Bogdana Stjepanović, Institut za uporedno pravo, Beograd

Jovana Misailović, LL.M, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu

Ivana Radomirović, Institut za uporedno pravo, Beograd

Milena Momčilov, Institut za uporedno pravo, Beograd

Anja Bezbradica, Institut za uporedno pravo, Beograd

Recenzenti / Reviewers

Prof. dr Vladan Petrov, sudija Ustavnog suda; Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu

Dr Miroslav Đorđević, potpredsednik Visokog saveta tužilaštva;

Institut za uporedno pravo, Beograd

Prof. dr Mladen Milošević, dekan Fakulteta bezbednosti Univerziteta u Beogradu

Prof. dr Miloš Stanković, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu

Prof. dr Božidar Otašević, Kriminalističko-policijски univerzitet

Dr Jelena Kostić, Institut za uporedno pravo, Beograd

Urednik / Editor

Dr Miloš Stanić

Tehnički urednik / Technical editor

Đorđe Marjanović

Tehnička priprema / Design

„Dogma“ Beograd

Štampa / Print

„Birograf Komp D.O.O“ Beograd

Tiraž / Edition

150

ISBN 978-86-82582-27-4

DOI 10.56461/ZR_24.SF

Ovaj zbornik radova nastao je u okviru naučnoistraživačkog rada Instituta za uporedno pravo koji finansira Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije prema Ugovoru o realizaciji i finansiranju naučnoistraživačkog rada NIO u 2024. godini (evidencioni broj: 451-03-66/2024-03/200049 od 5. 2. 2024).

© Institut za uporedno pravo, 2024. Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može biti reprodukovano, presnimavano ili prenošeno bilo kojim sredstvom – elektronskim, mehaničkim, kopiranjem, snimanjem, ili na bilo koji drugi način bez prethodne saglasnosti autora i izdavača.

PRAVILA O FINANSIJSKOJ ODRŽIVOSTI I LICENCIRANJU FUDBALSkih KLUBOVA KAO SREDSTVO OČUVANJA NJIHOVE STABILNOSTI I SOLVENTNOSTI***

Sažetak

Finansijski „debakl“ fudbalskog kluba zasigurno povlači za sobom negativne posledice za čitavu fudbalsku piramidu, ali i širu društvenu zajednicu, te emocionalno stanje njegovih navijača. U uslovima učestalih finansijskih kriza, nastala je potreba za uvođenjem mehanizama koji će obezbediti kontinuitet u razvoju fudbalske industrije, te sprečiti nastupanje finansijskih teškoća fudbalskih klubova koje bi izvesno mogle da naruše njihov „ostanak u igri“. Predmet rada tiče se analize Pravila o finansijskoj održivosti, usvojenih pod okriljem organizacije UEFA, a sa ciljem uspostavljanja finansijske stabilnosti i kontinuiteta klubova. Pravila o finansijskoj održivosti u značajnoj meri naslanjaju se na prethodno usvojena Pravila o finansijskom fer pleju. Kao odgovor na pojavu naročito teških okolnosti koje su izazivale brojne finansijske teškoće fudbalskim klubovima, novousvojena Pravila uvode neke nove mehanizme i mere održavanja stabilnosti i upravljanja budžetom fudbalskih klubova. Predmet ovog rada tiče se prevažno pravila koja se odnose na finansijsku likvidnost i finansijsko upravljanje fudbalskim klubovima. Stoga će u ovom radu predmet istraživanja biće sužen na pitanje upravljanja finansijama klubova i njihovu likvidnost, te o ostalim temama koje su ovim dokumentom regulisane, u ovom radu neće biti reči. U tom smislu, konkretnije, u radu će biti reči o o ciljevima usvajanja pomenutih Pravila, njihovoj sadržini i interesima koji se njihovim uvođenjem nastoje postići.

Ključne reči: fer plej, pravila o finansijskoj održivosti, finansijska stabilnost, fudbalski klub, UEFA.

* Istraživačica saradnica Instituta za uporedno pravo, Beograd, doktorantkinja Univerziteta u Beogradu, Pravnog fakulteta, Srbija. E-mail: m.momcilov@iup.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0707-9711>

** Doktorica pravnih nauka, viša naučna saradnica, Institut za uporedno pravo, Beograd. E-mail: a.bojovic@iup.rs; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3746-5747>

Dr Ana Knežević Bojović je Odlukom Naučnog veća Instituta za uporedno pravo br. 430/3 od 27. 6. 2022. godine imenovana za mentora Mileni Momčilov, M.A., istraživačici saradnici Instituta za uporedno pravo i doktorantkinji Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Ovaj rad predstavlja jedan od rezultata mentorstva sa navedenim kandidatom.

*** Rad je nastao u okviru naučnoistraživačkog rada Instituta za uporedno pravo koji finansira Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije prema Ugovoru o realizaciji i finansiranju naučnoistraživačkog rada NIO u 2024. godini (evidencioni broj: 451-03-66/2024-03/200049 od 5. 2. 2024. godine).

1. UVODNA RAZMATRANJA – EVOLUCIJA I IDEJA UVOĐENJA PRAVILA O FINANSIJSKOJ ODRŽIVOSTI I LICENCIRANJU FUDBALSКИH KLUBOVA

U uslovima učestalih finansijskih kriza, nastala je potreba za uvođenjem mehanizama koji će obezbediti kontinuitet u razvoju fudbalske industrije, te sprečiti nastupanje finansijskih teškoća fudbalskih klubova koje bi izvesno mogle da naruše njihov „ostanak u igri“. Finansijski „debakl“ svakog pojedinačnog fudbalskog kluba zasigurno povlači za sobom negativne posledice za čitavu fudbalsku piramidu, što bi dalje moglo da se projektuje i na širu društvenu zajednicu, imajući u vidu pre svega popularnost ovog sporta te emocionalnu povezanost navijača sa fudbalskim klubovima za koje oni „navijaju“.

Sport tradicionalno predstavlja oblast samouprave, tačnije, oblast u kojoj sami akteri – fudbalske asocijacije, fudbalske lige pa i fudbalski klubovi, usvajaju i primenjuju pravna pravila.¹ Ipak, tokom poslednjih decenija model upravljanja u fudbalu, čini se, bolje se opisuje kroz model višestepenog upravljanja (multi-level governance), u kome značajnu ulogu dobijaju i međunarodne i nadnacionalne organizacije, kao što je Evropska unija.²

Kao odgovor na opasnost od finansijskih poteškoća, tačnije, sa ciljem očuvanja „finansijske vitalnosti“ evropskih fudbalskih klubova kao i sa ciljem obezbeđivanja međusobne lojalne konkurencije,³ 2010. godine, pod okriljem Unije evropskih fudbalskih asocijacija (Union of European Football Association – u daljem tekstu UEFA), po prvi put usvojena su pravila sa idejom prevazilaženja postojećih problema sve većih finansijskih gubitaka sa kojima su fudbalski klubovi bili suočeni.⁴ Konkretno, usvojena su pravila finansijskog fer pleja (Financial Fair Play - FFP).⁵ Cilj usvajanja pomenutih pravila ogleda se u borbi usmerenoj na sprečavanje finansijskog kraha evropskih fudbalskih klubova, a samim tim i očuvanje stabilnosti ove fudbalske piramide, te omogućavanje njenog pro futuro napretka,⁶ kao i sprečavanje situacija u kojima klubovi troše prekomerne količine novca kako bi „doveli“ igrače koji će im pomoći u ostvarenju sportskog

¹ N. Dunbar, T. Middleton (2022), „UEFA’S financial fair play regulations: a good example of best practice governance by a sporting body?“, *The International Sports Law Journal*, vol. 22, no. 4, 273.

² A. Geeraert, J. Scheerder, H. Bruyninckx (2012), „The governance network of European football: introducing new governance approaches to steer football at the EU level“, *International Journal of Sport Policy and Politics*, vol. 5, no. 1, 119, <https://doi.org/10.1080/19406940.2012.659750>, 30/10/2024.

U literaturi se nailazi i na kritike snažne uloge UEFE koju dodatno podržavaju organi Evropske unije. Tako Mier i saradnici govore o „zarobljavanju“ regulisanja fudbala. Vid. H. Erik Meier *et al.* (2023), „The capture of EU football regulation by the football governing bodies“, *Journal Common Market Studies*, vol. 61, no. 3, 692-711.

³ D. Geey (2011), „The UEFA Financial Fair Play Rules: A Difficult Balancing Act“, *Entertainment and Sports Law Journal*, vol. 9, no. 1, <https://www.entsportslawjournal.com/article/id/807/>, 30/10/2024.

⁴ G. Taormina (2019), „UEFA’s Financial Fair Play: Purpose, Effect, and Future“, *Fordham International Law Journal*, vol. 42, no. 4, 1280.

⁵ Union of European Football Association (2010), *UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations*, Geneva.

⁶ D. Geey (2012), „Football League Financial Fair Play: Domestic League Regulation“ *Entertainment and Sports Law Journal*, vol. 10, no. 1, <https://www.entsportslawjournal.com/article/id/807/>, 30/10/2024.

uspaha.⁷ Činjenično stanje koje je uslovalo preduzimanje ovakve mere ogledalo se u brojnim finansijskim gubicima fudbalskih klubova.⁸

Uvođenje pravila o finansijskom fer pleju smatralo se adekvatnim odgovorom na tekuće finansijske probleme,⁹ te se osnovni cilj ovih pravila sastojao u omogućavanju uravnoteženog finansijskog poslovanja fudbalskih klubova koji se takmiče na UEFA takmičenjima, a koje bi značilo kontrolisano raspolaganje i upravljanje finansijskim sredstvima klubova, te prevazilaženje, ili makar umanjnje rizika nastanka finansijskih problema. Pored toga, pravila o fer pleju imaju za cilj i omogućavanje fudbalskim klubovima da postanu konkurentno uravnoteženi. Drugim rečima, pravila o fer pleju bila su usmerena na kontrolu potrošnje klubova (pre svega onih „bogatih“), koji su, činilo se, načinom upravljanja svojim finansijskim sredstvima stvarali „nefer“ uslove za igru.

Navedeni ciljevi planirano je da budu ostvareni, pre svega, na dva načina: kroz mehanizam uslovljavanja klubova da redovno izvršavaju svoje obaveze, te kroz podsticanje istih da vode računa o odnosu prihoda i rashoda. Pomenuta pravila o finansijskom fer pleju pokazala su se kao relativno efikasna, te su od trenutka njihovog usvajanja, fudbalski klubovi u određenoj meri uspeli da smanje svoje finansijske gubitke te da povećaju svoje prihode. Ipak, jedno od sveobuhvatnih istraživanja sprovednih 2015. godine pokazuje ograničen domet pravila o finansijskom fer pleju u obezbeđivanju likvidnosti fudbalskih klubova, i ukazuje na potrebu da se finansijsko upravljanje fudbalskih klubova usmeri ne samo na neposrednu profitabilnost, već i na dugoročno unapređenje upravljanja resursima i finansijama.¹⁰

Vremenom su nove okolnosti stvorile potrebu za revidiranjem pomenutih pravila, te su zbog toga, do današnjeg dana, pomenuta pravila pretrpela nekoliko izmena, a sve kako bi se ustrojili najadekvatniji mehanizmi koji bi mogli da odgovore na aktuelne izazove, te prevaziđu neke nove rizike koji su u međuvremenu nastali.¹¹ Tako su Pravila o finansijskom fer pleju najpre revidirana 2015. godine,¹² da bi 2018.¹³ godine pretrpela ponovnu izmenu. Relativno učestale izmene pomenutih pravila bile su izazvane, kako je već rečeno, nastankom novih okolnosti u svetu fudbala kao i u ostalim segmentima društvenog života, te potrebom da se fudbalski klubovi njima prilagode, a sve u cilju ostanka „u igri“.

⁷ F. Vidović (2024), *Regulacija financiranja europskog klupskog nogometa*, Diplomski rad, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 7.

⁸ A. Sengupta, A. Singh Raghav (2022), „UEFA loopholes: has financial fair play (ffp) succeeded in improving the financial health of european football?“ *Global Sports Policy Review*, vol. 2 no. 2, 2-5.

⁹ M. H. Ovell, T. Gun Awerdena (2015), „UEFA’s Financial Fair Play Regulations: Saving Football from Itself?“ *Entertainment and Sports Lawyer*, vol. 32, no. 2, 38.

¹⁰ Vid. J. Martín-Magdalena et al. (2024), „Effectiveness of UEFA’s regulation for European football financial management: A comprehensive systematic review and meta-analysis“, *Heliyon*, vol. 10, issue 20, 3-20.

¹¹ O ciljevima uvođenja ovih Pravila, vid. V. Kaplan (2015), „UEFA Financial Fairplay Regulations and European Union Antitrust Law Complications“, *Emory International Law Review*, vol. 29, no. 4, 807.

¹² Union of European Football Association (2015), *UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations-Edition 2015*, Geneva.

¹³ Union of European Football Association (2018), *UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations-Edition 2018*, Geneva.

Dalje, usled ekspanzije ekonomske krize izazvane virusom COVID-19, fudbalski klubovi bili su izloženi naročito teškim finansijskim gubicima. Tada je nastala naročita potreba da se adekvatnost postojećih pravila ponovo razmotri, te da se na novonastale okolnosti adekvatno odreaguje, a što je rezultiralo ponovnom izmenom pravila o finansijskom fer pleju. Stoga je, kao posledica izmena pravila o finansijskom fer pleju usled krize izazvane ekspanzijom virusa COVID-19, pod okriljem organizacije UEFA, 2022. godine usvojen je novi set pravila pod nazivom Pravila o finansijskoj održivosti i licenciranju fudbalskih klubova (UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations – u daljem tekstu: Pravila o finansijskoj održivosti). Pravila o finansijskoj održivosti u značajnoj meri naslanjaju se na prethodno usvojena Pravila o finansijskom fer pleju, a takođe su do danas pretrpeli dve izmene – 2023. i 2024. godine.¹⁴ Kao odgovor na pojavu naročito teških okolnosti koje su izazivale brojne finansijske teškoće fudbalskim klubovima, novousvojeni propisi o finansijskoj održivosti uvode neke nove mehanizme i mere održavanja stabilnosti i upravljanja budžetom fudbalskih klubova.¹⁵

Kako se i iz samog naziva može izvesti zaključak, Pravila o finansijskoj održivosti, načelno gledano, regulišu dve ključne teme: pitanje licenciranja fudbalskih klubova, te pitanje finansijskog fer pleja. Predmet ovog rada tiče se prevažno pravila koja se odnose na finansijsku likvidnost i finansijsko upravljanje fudbalskim klubovima. Drugim rečima, u ovom radu predmet istraživanja biće sužen na pitanje upravljanja finansijama klubova i njihovu likvidnost, te o ostalim temama¹⁶ koje su ovim dokumentom regulisane, u ovom radu neće biti reči. U tom smislu, o ciljevima usvajanja pomenutih propisa, njihovoj sadržini i interesima koji se njihovim uvođenjem nastoje postići biti reči u delovima koji slede.

2. PRAVILA O FINANSIJSKOJ ODRŽIVOSTI KAO NAČIN OČUVANJA STABILNOSTI FUDBALSKIH KLUBOVA

Kako je u prethodnom odeljku već pomenuto, UEFA Pravila o finansijskoj održivosti, načelno gledano, teže postizanju finansijske stabilnosti i održivosti evropskih fudbalskih klubova koji se takmiče na UEFA takmičenjima. Drugim rečima, javila se potreba za sprečavanjem prekomernog „rasipanja novca“ fudbalskih klubova koje je bilo motivisano isključivom potrebom vlasnika klubova da se obezbede uspešni ishodi na sportskim takmičenjima, ali nauštrb dugoročno održive finansijske stabilnosti kluba, te njegovog opstanka u fudbalskoj piramidi.

Izrada Pravila o finansijskoj održivosti fudbalskih klubova predstavljala je odraz konstruktivnih diskusija koje su imale za cilj da rasvetle i opravdaju potre-

¹⁴ Union of European Football Association (2024), UEFA Club Licensing and Sustainability Regulations - Edition 2024, Geneva.

¹⁵ A. Sengupta, A. Singh Raghav, 13.

¹⁶ Tako, na primer, Pravila o finansijskoj održivosti posvećuju i pažnju obavezi fudbalskih klubova da ulažu u podmladak. Ipak, o ovom pitanju, kao i ostalim pitanjima „pokrivenim“ Pravilima, neće biti reči u ovom radu.

bu za uvođenjem ove regulative. Upravo je širina konsultativnog procesa, koja je prethodila i usvajanju prethodno važećih Pravila o finansijskom fer pleju jedan od razloga zbog kojih su ovi UEFA propisi u pravnoj literaturi prepoznati kao primer dobre prakse industrijske samoregulacije. Osnovni cilj njihovog uvođenja, kao i u slučaju Pravila o finansijskom fer pleju, ticao se održavanja stabilnosti, solventnosti i kontrole troškova fudbalskih klubova, drugim rečima, globalno govoreći, ideja uvođenja ovih pravila ogledala se u poboljšavanju finansijskog stanja fudbalskih klubova koji su se sve češće suočavali sa rizicima bankrostva. Navedena ideja zamišljeno je da bude ostvarena kroz nekoliko komplementarnih mehanizama.

Najpre, uveden je mehanizam usmeren na redovno izvršenje obaveza koje fudbalski klubovi imaju prema svojim poveriocima. Zatim, uspostavljen je sistem kontrole odnosa prihoda i rashoda klubova, sa težnjom da se održi i očuva njihov uzajamni balans, te spreči višak rashoda u odnosu na prihode. Najzad, ustrojeno je i pravilo o kontroli troškova fudbalskih klubova.¹⁷

Prvi od pomenutih mehanizama koncipiran je tako da, praktično gledano, „primorava“ fudbalske klubove da redovno izvršavaju obaveze prema svojim poveriocima (takozvani mehanizam „no overdue payables“).¹⁸ Drugim rečima, fudbalski klubovi su takoreći primorani da uredno izvršavaju obaveze prema svojim poveriocima, imajući u vidu da uredno namirenje poverilaca predstavlja nužan uslov za dobijanje licence, te učestovanje na UEFA takmičenjima. Kada se u kontekstu pravila o finansijskoj održivosti fudbalskih klubova govori o obavezama fudbalskog kluba, odnosno o njegovim poveriocima, pre svega imaju se u vidu obaveze prema drugim fudbalskim klubovima kao poveriocima, zatim obaveze kluba prema svojim zaposlenima (pre svega fudbalerima), obaveze prema socijalnim ili poreskim organima, te obaveze kluba prema organizaciji UEFA.¹⁹ Na taj način se takođe, posredno, izbegava realizacija rizika stečaja fudbalskih klubova, ali se, pored toga, postiže i racionalizacija troškova kluba, čime se, istovremeno, podiže nivo kvaliteta njegovog korporativnog upravljanja.

Kako bi se obezbedilo poštovanje pravila o izvršavanju obaveza fudbalskih klubova prema svojim poveriocima na vreme, pravilima o finansijskoj održivosti fudbalskih klubova uveden je mehanizam kontrole. Najpre, Pravilima o finansijskoj održivosti uvedena je obaveza klubova da redovno podnose detaljne izveštaje o stanjima svojih dugovanja u određenim periodima. Pored toga, kako bi se obezbedilo da klubovi na verodostojan način izvršavaju svoju obavezu izveštavanja, ustrojeno je i telo nadležno za vršenje kontrole fudbalskih klubova u pogledu ispunjavanja dužnosti izvršavanja obaveza na vreme. Drugim rečima, pravilima o finansijskoj održivosti ustrojen je sistem nadzora da li se fudbalski klubovi pridržavaju navedenih zahteva izvršavanja obaveza prema drugim klubovima, prema

¹⁷ A. Subhan (2023), „Football Transfer Fees: Anticompetitive?, *Sports Law, Policy & Diplomacy Journal (SLPD Journal)*, vol. 1, no. 1, 169.

¹⁸ M. H. Ovell, T. Gun Awerdena, 41.

¹⁹ Čl. 81-84, Union of European Football Association (2024), *UEFA Club Licensing and Sustainability Regulations - Edition 2024*, Geneva.

svojim zaposlenima, prema socijalnim ili poreskim organima bez kašnjenja, kao i prema UEFA organizaciji. Navedenim mehanizmom kontrole, poverioci fudbalskih klubova stavljaju se u povoljniji i izvesniji položaj, a ujedno se obezbeđuje i zaštita solventnosti fudbalskih klubova.

Dalje, pored zahteva za izvršavanje obaveza bez kašnjenja, Pravilima o finansijskoj održivosti uveden je i mehanizam kontrole odnosa prihoda i rashoda fudbalskih klubova. Ovaj mehanizam doprinosi održavanju dugoročne stabilnosti klubova. Reč je o „unapređenoj verziji“ zahteva „break-even“²⁰ (razlike između relevantnih prihoda i relevantnih rashoda)²¹ koji je prethodno bio ustrojen pravilima o finansijskom fer pleju. Naime, od fudbalskih klubova se zahteva da posvete veći stepen pažnje svojim finansijama, tako što će strogo voditi računa o odnosu svojih prihoda i rashoda u određenom periodu praćenja.

Na kraju, ideja donošenja pravila o finansijskoj održivosti, kako je već pomenuto, ogleda se i u uspostavljanju mehanizama za kontrolu troškova fudbalskih klubova. Na ovaj način, kontrolom potrošnje klubova, postiže se takmičarski „fer plej“, jer se ovom merom onemogućava „bogatim“ fudbalskim klubovima da stvaraju nejednaku takmičarsku polaznu osnovu. O ovom mehanizmu, kao i o svakom prethodnom, na ovom mestu bilo je reči samo uopšteno, pri čemu će detaljnija analiza svakog od pomenutih mehanizama biti predstavljena u odeljcima koji slede.

2.1. Zahtev izvršavanja obaveza o roku

Kako je već pomenuto, prva u setu mera uvedenih Pravilima o finansijskoj održivosti fudbalskih klubova ogleda se u obavezi klubova da svoje obaveze prema poveriocima izvršavaju na vreme, pre nastupanja zadocnjenja.²² Tako, klubovi su dužni da se zahteva urednog izvršenja obaveza pridržavaju u situacijama kada se na poverilačkoj strani nalazi aletativno neki od sledećih subjekata:

- Dužnost fudbalskog kluba da uredno izvršava obaveze prema drugim fudbalskim klubovima koje potiču iz zaključenih ugovora o transferu;²³
- Dužnost fudbalskog kluba da uredno izvršava obaveze prema zaposlenima, bilo da obaveze proističu iz ugovora, ili se radi o zakonskim obavezama;
- Dužnost fudbalskog kluba da uredno izvršava obaveze prema socijalnim i poreskim organima;

²⁰ M. H. Ovell, T. Gun Awerdena, 40-42.

²¹ C. R. Long (2012), „Promoting Competition or Preventing It: A Competition Law Analysis of UEFA's Financial Fair Play Rules“, *Marquette Sports Law Review*, vol. 23, no. 1, 82.

²² Zahtev izvršavanja obaveza na vreme odnosi se na one fudbalske klubove koji se takmiče u klupskim takmičenjima organizacije UEFA. Vid. Union of European Football Association (2024), *UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations - Edition 2024*, Geneva; F. Vidović, 16.

²³ G. Taormina, 1282.

- Dužnost fudbalskog kluba da uredno izvršava obaveze prema organizaciji UEFA i drugim subjektima određenim od strane ove organizacije.²⁴

Dana 15. jula, 15. oktobra i 15. januara, fudbalski klub koji poseduje licencu za takmičenje na UEFA takmičenjima (odnosno klub koji pretenduje na dobijanje takve licence), ne sme imati neisplaćene obaveze prema prethodno pobrojanim subjektima koje treba da budu plaćene do 30. juna, 30. septembra i 31. decembra.²⁵ Drugim rečima, fudbalski klub koji je u sezoni licenciranja imao obaveze prema bilo kojem od gore navedenih subjekata, a koje su trebalo da budu izmirene do propisanih datuma (30. jun, 30. septembar i 31. decembar), pomenute obaveze ne sme ostaviti neizvršene do propisanih datuma (15. jul, 15. oktobar i 15. januar), ukoliko pretenduje na dobijanje ili zadržavanje licence.

Tako je fudbalski klub dužan da svakog 15. jula i 15. oktobra na odgovarajući način proglasi nepostojanje pomenutih dugovanja. Ako je, pak, fudbalski klub, u pomenutim danima imao dospele a neizmirene obaveze, status nepostojanja dugovanja dužan je da proglasi 15. januara, pri čemu će tačnost podataka koje fudbalski klub podnosi na adekvatan način biti proverena od strane posebnog tela zaduženog za kontrolu klubova u pogledu pridržavanja mera ustrojenih Propisima o finansijskoj održivosti.²⁶

Opisanim zahtevom omogućava se transparentan uvid u stanje pasive fudbalskih klubova kada se konkretno radi o dugovanjima prema navedenim subjektima. Detaljna provera tačnosti saopštenih podataka o stanju obaveza fudbalskih klubova čini se da na adekvatan način „primorava“ klubove da izvršavaju obaveze na način koji je predviđen Pravilima o finansijskoj održivosti, čime se obezbeđuje da zahtev u pogledu nekašnjenja sa izvršenjem obaveze ne ostane „mrtvo slovo na papiru“, već da efikasno funkcioniše u praksi, te služi svojoj svrsi. Drugim rečima, postupanje u skladu sa navedenim zahtevom obezbeđuje se obavezom fudbalskog kluba da prijavi postojanje odnosno nepostojanje dugovanja po navedenim osnovima, te ovlašćenjem tela nadležnog za izdavanjem licenci da vrši proveru tačnosti saopštenih informacija.

Za razliku od inicijalno usvojenih Pravila o finansijskom fer pleju, Pravila o finansijskoj održivosti sadrže širi krug poverilaca prema kojima evropski fudbalski klubovi tačno propisanog datuma ne smeju imati neizmirenih dugovanja. Pravila o finansijskom fer pleju iz 2010. godine, kao i ona iz 2015. i 2018. godine, domen primene pomenutog zahteva pravovremenog izvršavanja postavljala su znatno uže. Naime, Pravila o finansijskom fer pleju, kao „povlašćene“ poverioce, poznavala su samo druge fudbalske klubove (u pogledu potraživanja po osnovu izvršenih transfera), zaposlene u klubovima, kao i socijalne i poreske organe.²⁷ A

²⁴ Čl. 81-84, Union of European Football Association (2024), UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations - Edition 2024, Geneva.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ Čl. 81-84, Union of European Football Association (2024), UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations - Edition 2024, Geneva.

²⁷ Vid., na primer, čl. 65-66b, Union of European Football Association (2018), UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations- Edition 2018, Geneva.

contrario, dugovanja klubova prema UEFA organizaciji, Pravila o finansijskom fer pleju „ne vide“ kao dugovanja u pogledu kojih se posebno naglašava zabrana zadocnjenja. Za razliku od ovog režima, Pravila o finansijskoj održivosti govore o neizmirenim dugovanjima prema drugim klubovima (po osnovu transfera), prema zaposlenima, prema socijalnim i poreskim organima, te prema organizaciji UEFA. Proširenje kruga poverilaca koji su na ovaj način prepoznati Pravilima o finansijskoj održivosti predstavlja dodatnu obavezu za klubove, te se ona mogu oceniti kao stroža u odnosu na prethodni pravni režim. Sa druge strane, ovako prošireni domašaj zabranje zadocnjenja logično se nadovezuje na druge dimenzije licenciranja klubova od strane UEFA.

2.2 Zahtev održavanja stabilnosti

Pored zahteva nekašnjenja sa izvršenjem obaveza prema pojedinim poveriocima, Pravilima o finansijskoj održivosti ustrojen je i zahtev klubovima da održavaju svoju finansijsku stabilnost. Mere održavanja finansijske stabilnosti fudbalskih klubova, u smislu Pravila, ogledaju se pre svega u vođenju računa o nivou prihoda i rashoda, te u održavanju njihove međusobne uravnoteženosti i izbalansiranosti. Zahtev finansijske stabilnosti odnosi se na one klubove koji se takmiče na UEFA takmičenjima, a čiji su troškovi zaposlenih u periodu izveštavanja u dve uzastopne godine koje prethode godini u kojoj počinje sezona takmičenja veći od 5 miliona evra.²⁸

Kao što je ranije istaknuto, prethodno važeća Pravila o finansijskom fer pleju poznavala su kategoriju razlike između relevantnih prihoda i relevantnih rashoda (break-even).²⁹ Prema ovoj kategoriji, smatralo se da se klub ne pridržava zahteva u pogledu finansijske stabilnosti ukoliko beleži višak rashoda nad приходima, pod uslovom da iznos tog viška nije u granicama tolerancije propisanim samim Pravilima.

U novim Pravilima o finansijskoj održivosti, zahtev održavanja stabilnosti, konkretnije, podrazumeva obavezu klubova da obračunavaju i u svojim finansijskim izveštajima prikazuju svoje relevantne prihode i rashode,³⁰ te iznos takozvane fudbalske zarade (football earnings), kao razlike prethodna dva iznosa. UEFA Pravilima jasno je definisano koji prihodi i koji rashodi kluba se smatraju relevantnim. Tako, u relevantne prihode³¹ ubrajaju se prihodi od ulaznica, sponzorstva, prihodi od emitovanja, komercijalnih aktivnosti, kao i prihodi od transfera igrača, prihodi iz nagradnih fondova UEFA organizacije i fonda soli-

²⁸ Union of European Football Association (2024), UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations - Edition 2024. Geneva.

²⁹ A. Sengupta, A. Singh Raghav, 2; Zahtev finansijske stabilnosti zamenio je dotadašnji „break-even“ zahtev izmenama Propisa o finansijskoj održivosti iz 2022. godine. Vid. čl. 84-91, Union of European Football Association (2022), UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations - Edition 2022. Geneva.

³⁰ O relevantnim приходima i rashodima, vid. G. Taormina, 1283.

³¹ Takozvane „novčane injekcije“ (*money injections*) koje klubovima daju njihovi bogati vlasnici ili lica koja su sa njima povezana smatraju se „irelevantnim“ u smislu Propisa o finansijskoj održivosti. F. Vidović, 18.

darnosti, te drugi operativni prihodi.³² Sa druge strane, kao relevantni rashodi tretiraju se troškovi zaposlenih (uključujući i igrače), troškovi prodaje, te drugi operativni rashodi.³³

Nakon proračuna prihoda i rashoda, moguća su dva scenarija. Sa jedne strane, moguće je da iznos fudbalske zarade bude pozitivan, u kom slučaju se radi o scenariju kada fudbalski klub beleži višak prihoda nad rashodima. Sa druge strane, pak, fudbalski klub može beležiti i deficit fudbalske zarade, u kom slučaju je iznos rashoda kluba veći u odnosu na iznos prihoda koje je klub ostvario u konkretnom obračunskom periodu.

Dalje, pored kategorije fudbalske zarade, Propisi o finansijskoj održivosti uvode i termin takozvane ukupne fudbalske zarade (aggregate football earnings). Ukupna fudbalska zarada je iznos koji predstavlja zbir fudbalskih zarada u poslednja tri perioda izveštavanja.³⁴ U tom smislu, Pravila nalažu klubovima da posluju tako da iznos njihove ukupne fudbalske zarade ne bude u deficitu. Tada se kaže da fudbalski klub ostvaruje ukupni višak fudbalske zarade. Ipak, u situaciji kada klub ostvaruje višak ukupne fudbalske zarade, smatra se da se fudbalski klub „pridržava“ Pravila o finansijskoj održivosti ukoliko je iznos njegove ukupne fudbalske zarade u deficitu, ali u granicama propisanih odstupanja koja se tolerišu.³⁵ Ukoliko je, pak, višak rashoda nad prihodima kluba toliki da deficit ukupne fudbalske zarade prevazilazi propisana odstupanja, smatra se da je klub povredio zahtev održavanja finansijske stabilnosti, te će u tom slučaju biti izložen i određenim sankcijama.

Propisanim zahtevom održavanja određenog nivoa fudbalske zarade odnosno ukupne fudbalske zarade, podstiču se klubovi da svoje korporativno upravljanje ustroje na što adekvatniji način,³⁶ te da posluju na način koji njihovu likvidnost i solventnost neće dovesti u pitanje. Ovo pre svega imajući u vidu propisanu

³² Aneks J, Union of European Football Association (2024), UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations - Edition 2024. Geneva.

³³ *Ibid.*

³⁴ Visina ukupne fudbalske zarade jednaka je zbiru fudbalskih zarada u prethodna tri perioda izveštavanja do perioda izveštavanja u kalendarskoj godini u kojoj počinje sezona UEFA takmičenja (uključujući i taj period). Čl. 87, Union of European Football Association (2024), UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations - Edition 2024. Geneva.

³⁵ Odstupanje koje se toleriše predstavlja kao najveći dozvoljeni deficit fudbalske zarade. F. Vidović, 18.

Tako, ukoliko fudbalski klubovi beleže deficit fudbalske zarade u iznosu od 5 miliona evra, smatraće se da se nalaze u propisanim granicama tolerancije. Međutim, iznos dozvoljenog deficita fudbalske zarade može u izvesnim okolnostima i pod određenim uslovima biti i viši. Naime, fudbalski klubovi mogu beležiti deficit fudbalske zarade i u iznosu od 60 miliona evra, pod uslovom da je taj iznos pokriven kapitalom ili doprinosima do perioda izveštavanja koji se završava u godini u kojoj počinje sezona UEFA takmičenja. Izuzetno, dozvoljeni deficit fudbalske zarade može se uvećati za dodatnih 10 miliona evra za svaki period izveštavanja, pod uslovom da fudbalski klub ispunjava određene uslove koji se tiču pozitivnog kapitala, nepostojanja disciplinskih mera, kontinuiranog poslovanja i slično. Vid. čl. 88, Union of European Football Association (2024), UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations - Edition 2024. Geneva.

³⁶ O važnosti ideje unapređenja korporativnog upravljanja fudbalskim klubovima, vid. M. Momčilov, „Neophodnost unapređenja korporativnog upravljanja u srpskom fudbalu – engleski primer reforme kao mogući uzor“, U: *Srpski fudbal - uporednopravni izazovi i perspektive III* (ur. Miloš Stanić), Institut za uporedno pravo, Beograd, 2023, 93 i dalje.

obavezu klubova da redovno podnose detaljne izveštaje o stanju svojih prihoda i rashoda, kao i imajući u vidu sankcije kojima mogu biti „pogođeni“ u slučaju nepridržavanja pomenutih pravila.

2.3. Zahtev u pogledu kontrole troškova kluba

Treći zahtev na kojem počivaju Pravila o finansijskoj održivosti tiče se pitanja kontrole troškova fudbalskih klubova. Kontrola troškova ustrojena je po prvi put Pravilima o finansijskoj stabilnosti, a uvedena je sa idejom „primoravanja“ fudbalskih klubova da posvete više pažnje pitanju visine svojih izdataka kada je reč o platama pojedinih lica, te o troškovima transfera svojih igrača. Prethodno važeća Pravila o finansijskom fer pleju nisu poznavala mehanizam kontrole troškova. Obaveza u pogledu kontrole troškova tiče se samo onih fudbalskih klubova čiji ukupni troškovi zaposlenih premašuju iznos od 30 miliona evra.³⁷

Razlog zbog kog Pravila o finansijskom fer pleju nisu poznavala ovu kategoriju ogleđa se, najverovatnije, u činjenici da okolnosti koje su bile aktuelne u vreme njihovog usvajanja nisu stvarale potrebu mešanja u upravljanje finansijskim sredstvima klubova „u tolikoj meri“. Naime, pravilo o kontroli troškova čini se jednim od najradikalnijih pravila uvedenih sa ciljem zaštite finansijske stabilnosti i održivosti fudbalskih klubova. Reč je o pravilima koja u znatno većoj meri „zadiru“ u privatnost klubova i njihovih uprava, imajući u vidu da postavljaju limite potrošnje klubova. Ovo pre svega imajući u vidu činjenicu privatnog vlasništva nad evropskim fudbalskim klubovima, koja, po prirodi stvari treba da znači i neograničenu slobodu uprave u pogledu raspolaganja novčanim sredstvima.

No bez obzira na prethodno navedeno, okolnosti koje su vremenom nastajale, te finansijske teškoće koje su vremenom u sve većoj meri počele da „pogađaju“ fudbalske klubove, navele su UEFA organizaciju da deo kontrole nad finansijama kluba „preuzme u svoje ruke“, i to tako što će propisati i kontrolisati koliki procenat ukupno ostvarenih prihoda fudbalskog kluba može da „otpadne“ na plate odnosno ostale vidove naknada pojedinih kategorija subjekata.

UEFA organizacija je, drugim rečima, uspostavila mehanizam u pogledu kontrole načina upravljanja troškovima fudbalskih klubova, tako što je propisan maksimalni iznos do kog fudbalski klubovi mogu trošiti svoje finansijske kapacitete na plate svojih igrača, trenera, naknade za agente, kao i na transfere fudbalera.³⁸ U tom smislu, fudbalski klubovi ne smeju da za plate trenera i fudbalera, naknade agenata, kao i za transfere izdvajaju sredstva koja zbiru premašuju 70% ukupnih prihoda.³⁹

³⁷ Union of European Football Association (2024), UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations -Edition 2024. Geneva.

³⁸ C. R. Long, 101.

³⁹ Čl. 94, Union of European Football Association (2024), UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations -Edition 2024.; A. Subhan, 169.

Propisani limit od 70% ukupnih prihoda koji klubovi mogu „iskoristiti“ za isplatu zarada i drugih vidova naknada moglo bi se reći da je predstavljao „novonastali šok“ za fudbalske klubove na koje se ovo pravilo odnosi. U tom smislu, svesni radikalnosti ovog pravila, tvorci UEFA Pravila omogućili su fudbalskim klubovima „period privikavanja“. Naime, klubovi se nisu morali odmah, od trenutka stupanja na snagu Pravila, početi da se pridržavaju limita od 70%, već je uvedeno pravilo o postepenom povećanju limita. Tako, u sezoni 2022/2023, fudbalski klubovi nisu smeli da na isplate zarada i drugih vidova naknada troše više od 90% svojih ukupnih prihoda. Dalje, u sezoni 2023/2023, iznos troškova zarada i drugih naknada mogao je da se kreće do granice od 80% ukupnih prihoda fudbalskog kluba. Najzad, limit od 70% počeo se primenjivati tek od sezone 2024/2025.⁴⁰ Čini se da je rešenje o postepenom povećanju limita potrošnje bilo poželjno, imajući u vidu kako činjenicu da se fudbalski klubovi sa idejom limitiranja troškova suočavaju po prvi put, tako i činjenicu da pomenuto rešenje u bitnoj meri zadire u privatnost i način poslovanja klubova.

3. OBEZBEĐIVANJE EFIKASNOSTI PRAVILA O FINANSIJSKOJ ODRŽIVOSTI I POKUŠAJ OCENJIVANJA NJIHOVE OPRAVDANOSTI

Kako je u prethodnim odeljcima pomenuto, Pravilima o finansijskoj održivosti uvedeni su mehanizmi koji imaju za cilj da obezbede određeni stepen kontrole poslovanja fudbalskih klubova, a sve u cilju sprečavanja njihove finansijske propasti te prestanka njihovog postojanja. i posledica koje se mogu odraziti na čitavu fudbalsku piramidu, ali i na ekonomiju države iz koje klub potiče.⁴¹ Takođe, ne sme se zanemariti ni činjenica da bi propast fudbalskog kluba mogao da generiše i šire društvene konsekvence, koje se pre svega tiču emocionalnog stanja navijača konkretnog kluba.

Mehanizam koji omogućava poštovanje zahteva iz UEFA propisa ogleda se, najpre, u obavezi klubova da podnose redovne izveštaje telu nadležnom za njihovu finansijsku kontrolu (Club Financial Control Body - CFCB).⁴² Tako, ako klub ne ispunjava bar jedan zahtev predviđen Pravilima o finansijskoj održivosti, onda Telo za finansijsku kontrolu klubova doneće odgovarajuću odluku po predmetnom pitanju. Drugim rečima, Telo za finansijsku kontrolu klubova preduzeće odgovarajuće mere usmerene, u većoj ili manjoj meri, na sankcionisanje kluba koji se nije pridržavao propisanih zahteva. Okolnosti koje Telo uzima u obzir

⁴⁰ Čl. 104.02, Union of European Football Association (2024), UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations- Edition 2024. Geneva.

⁴¹ I. Medić (2018), “Pravni i ekonomski aspekti pravila UEFA-e o licenciranju klubova i finansijskom fair playu“, *Zbornik Radova Pravnog Fakulteta u Splitu* br. 2/2018, Pravni fakultet u Splitu, Split, 335.

⁴² Čl. 97, Union of European Football Association (2024), UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations- Edition 2024.

prilikom donošenja odluke o meri koja će u konkretnom slučaju biti određena takođe su predviđene Pravilima o finansijskoj održivosti klubova.

Tako, činjenica da klub ne ispunjava uslov solventnosti, odnosno činjenica da ima dospelih a neizmirenih obaveza prema drugim klubovima (po osnovu transfera), prema svojim zaposlenima, socijalnim ili poreskim organima, odnosno prema UEFA organizaciji, tretiraće se kao otežavajuća okolnost, što bi, u zavisnosti od okolnosti konkretnog slučaja, moglo da dovede do isključenja kluba iz nekih budućih takmičenja.⁴³ Dalje, u slučaju kada se klub ne pridržava zahteva finansijske stabilnosti, Telo za finansijsku kontrolu klubova moglo bi da donese odluku o zaključenju sporazuma o poravnanju sa konkretnim klubom.⁴⁴ Najzad, ukoliko klub prestane da ispunjava zahteve u pogledu kontrole sopstvenih troškova, propisano je da će biti podvrgnut disciplinskim sankcijama, odnosno da će trpeti finansijsko-disciplinske mere, a potencijalno i dodatne disciplinske sankcije.

Ocenu opravdanosti navedenih mera, te posledica njihovih povreda, čini se da nije jednostavno dati. Sa jedne strane, ukoliko bi se uzela u obzir sadržina propisanih mera, a koja se u velikom delu sastoji u „mešanju“ u način poslovanja fudbalskih klubova, što bi se moglo posmatrati i kao „zadiranje“ u privatnu strukturu vlasništva nad njima, opravdanost usvajanja propisa ovog tipa mogla bi se, čini se, dovesti u pitanje.⁴⁵ Ovo iz razloga što navedeni propisi ograničavaju vlasnike i upravu fudbalskih klubova da donose poslovne odluke koje oni smatraju adekvatnim i koje bi se često u praksi mogle pokazati kao optimalne za konkretan fudbalski klub te njegov ostanak „u igri“. Ne sme se zanemariti činjenica da svaki fudbalski klub ima svoje jedinstvene karakteristike, te da je neka da najracionalnije prepustiti upravi samog tog kluba da promisli te odluke koje donosi u pogledu upravljanja klubom ustroji „po meri“ tog konkretnog kluba.⁴⁶

Sa druge strane, pak, više puta je pomenuto da se ideja uvođenja kako Pravila o finansijskom fer pleju, tako i Pravila o finansijskoj održivosti klubova temelji na potrebi sprečavanja narušavanja finansijske stabilnosti fudbalskih klubova, što im u bitnom delu „garantuje“ opstanak u fudbalskoj piramidi te garantuje nastavak takmičenja na UEFA takmičenjima.⁴⁷ Navedene činjenice čini

⁴³ H. Erik Meier *et al.*, 701.

⁴⁴ A. Caglio *et al.*, „Has financial fair play changed European football?“, *Sports Economic Review* 3, 2023, 3.

⁴⁵ H. E. Meier *et al.*, 701.

⁴⁶ Činjenicu da uprava jednog privrednog društva može najadekvatnije da spozna na koji način treba donositi poslovne odluke, te ustrojiti poslovanje društva, imali su u vidu tvorci Kodeksa korporativnog upravljanja. Naime, pravila Kodeksa po svojoj pravnoj prirodi predstavljaju takozvana „primeni ili objasni pravila“. Primeni ili objasni pravila privredna društva nisu u obavezi da „slepo“ poštuju, već im je dozvoljeno da od njih i odstupe uz obavezu pružanja adekvatnog obrazloženja iz kog razloga to čine, te zbog čega u konkretnom slučaju pravila Kodeksa ne predstavljaju najbolju praksu korporativnog upravljanja, već je adekvatnije delati na neki drugi način. M. Momčilov, 93 i dalje; V. Radović (2015), „Razvoj kulture odstupanja od „primeni ili objasni“ pravila korporativnog upravljanja“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu* 2/2015, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 24.

⁴⁷ N. Dunbar, T. Middleton, 276-277; O analizi efekata UEFA mera usmerenih na održavanje finansijske stabilnosti klubova, vid. S. Ahtiainen, H. Jarva (2020), „Has UEFA's financial fair play regulation increased football clubs' profitability?“, *European Sport Management Quarterly*, vol. 22, no. 4, 573 i dalje.

se da u ve/likoj meri opravdavaju uvođenja mera kontrolisanja korporativnog upravljanja i poslovanja fudbalskih klubova.⁴⁸

Takođe, treba uzeti u obzir i to da mere ustrojene Pravilima o finansijskoj održivosti klubova, čini se, ne treba posmatrati kao apsolutno obavezujuće za fudbalske klubove, već se na njih treba gledati kao na uslove za zadržavanje licence i mogućnosti učestvovanja na takmičenjima koje organizuje UEFA. U tom smislu, može se činiti opravdanim „nametanje“ klubovima pomenutih zahteva, imajući u vidu slobodu UEFA organizacije da sama ustroji zahteve koje klubovi koji nameravaju da se takmiče na njenim takmičenjima moraju da se pridržavaju.

Međutim, u situaciji kada bi se fudbalski klubovi oglasili o pridržavanje Pravila o finansijskoj održivosti, no ukoliko bi i pored toga, samostalnim poslovanjem i donošenjem samostalnih poslovnih odluka bez eksternih „mešanja“, uspevali da održe svoju likvidnost, solventnost i finansijsku stabilnost, postavlja se pitanje da li bi bilo opravdano i takve klubove „zadržati u igri“ na UEFA takmičenjima, ili ih ipak „izbaciti“ i sankcionisati, imajući u vidu uslove definisane Propisima. Drugim rečima, da li fudbalski klubovi koji „umeju“ održivo da posluju, te donose nerizične poslovne odluke ipak trebalo da budu privilegovani u smislu omogućavanja takmičenja na UEFA takmičenjima, bez obzira što su nisu poslovali u skladu sa zahtevima postavljenim Propisima o finansijskoj održivosti?

Na ovom mestu i u ovoj fazi istraživanja predmetne teme, čini se da bi odgovor na postavljeno pitanje mogao da bude pozitivan. Ovo iz razloga što uvođenje Pravila o finansijskoj održivosti ne treba isključivo i kategorički posmatrati kao odraz želje organizacije UEFA da zadire u organizaciju upravljanja i poslovanja fudbalskih klubova, već kao na izraz potrebe davanja fudbalskim klubovima svojevrstnih smernica u pogledu načina poslovanja, a sve u cilju sprečavanja njihove finansijske propasti. Otuda, ukoliko bi se pokazalo da navedeni cilj klubovi mogu da postignu i samostalnim donošenjem odluka (nevezanih od zahteva iz Propisa o finansijskoj održivosti), odlosno ukoliko se njihovo samostalno i nezavisno poslovanje dugovorčno ostvarivalo pozitivne ekonomske rezultate, čini se potpuno opravdanim da se i takvi klubovi zadrže na takmičenjima koje organizuje UEFA. Drugim rečima, čini se da ne nepridržavanja Pravilo ne bi a priori trebalo da znači sankcionisanje klubova, već da bi bilo optimalno ispitati da li konkretni klubovi, i pored nepridržavanja pravila uspevaju da održe svoju finansijsku stabilnost i rezistentnost na finansijske krize, što je i osnovna ideja donošenja Pravila o finansijskoj održivosti.

Sa druge strane, ovakvo stanovište išlo bi još korak dalje u konceptu samoregulacije, utoliko što bi omogućilo nacionalnim fudbalskim ligama te i samim klubovima da donose odluke ne samo o vlasničkoj strukturi klubova, već i o obezbeđivanju pune finansijske održivosti i solventnosti klubova. Dovedena do krajnosti, ova ideja mogla bi dovesti do visokog stepena fragmentacije pravila o finansijskom poslovanju klubova, te i otvoriti prostor za finansijske intervencije koje bi suštinski mogle da ugroze koncept jednakih uslova (level playing field).

⁴⁸ G. Taormina, 1286-1291.

Prethodna diskusija nedvosmisleno ukazuje na potrebu uspostavljanja pažljive ravnoteže između različitih nivoa samoregulacije u klupskom fudbalu.

4. ZAKLJUČNE OPSERVACIJE

Na osnovu do sada navedenog, moglo bi se izvući nekoliko zaključaka i to:

1. U pogledu ideje i cilja uvođenja Pravila o finansijskoj održivosti;
2. U pogledu sadržine Pravila;
3. U pogledu njihove opravdanosti.

Najpre, kada je reč o ideji i cilju uvođenja, jasno je da se namera tvoraca pomenutih Pravila prilikom njihovog donošenja ogledala u sprečavanju realizacije finansijskih rizika koji sve češće, u uslovima finansijskih kriza, pogađaju i fudbalske klubove.⁴⁹ Kao odgovor na brojne primere finansijske propasti klubova i njihovog istiskivanja iz UEFA fudbalske piramide, organizacija UEFA spoznala je potrebu da regulje, tako što će propisati određene uslove kojih se evropski fudbalski klubovi treba pridržavati u cilju daljih učestvovanja na tekmičenjima koje UEFA organizuje.

Dalje, kada je reč o sadržini Pravila, predmet ovog rada bio je fokusiran isključivo na mehanizme ustrojene u cilju održavanja odgovarajućeg stepena finansijske stabilnosti i održivosti klubova. Tako, kada je reč o pomenutim mehanizmima, oni se svode na tri ključne mere: meru koja obezbeđuje nekašnjenje sa izvršenjima obaveza prema određenim kategorijama poverilaca fudbalskih klubova; meru finansijske stabilnosti klubova kroz vođenje računa o odnosu prihoda i zashoda kluba i održavanju njihove izbalansiranosti na propisani način, te meru kontrole troškova klubova kroz propisivanje maksimalnog procenta ukupnih prihoda koji klubovi mogu „usmeriti“ na isplate zarada i drugih vidova naknada određenim subjektima.

Sadržina pomenutih mera, globalno gledano, svodi se na vršenje kontrole u pogledu načina upravljanja i donošenja poslovnih odluka klubovima. Uz to, kontrola pridržavanja pomenutih mera poverena je posebnom Telu za finansijsku kontrolu klubova o kojem je takođe bilo reči, a koje je nadležno da vrši nadzor te proveru validnosti u pogledu izveštavanja klubova o pridržavanju odnosno nepridržavanju zahtevima ustrojenim Pravilima o finansijskoj održivosti. Na kraju. UEFA Pravilima ustrojene su i negativne posledice (sankcije) klubovima koji se ne pridržavaju propisanih mera.

Na kraju, u pogledu opravdanosti mera uvedenih Pravila o finansijskoj održivosti, čini se da se ne može a priori dati odgovor na pitanje jesu li one adekvatne ili, pak, to nije slučaj. Čini se da bi, u tom smislu, trebalo uzeti u obzir dve činjenice. Prvo, trebalo bi uzeti u obzir ideju uvođenja pomenutih mehanizama – koja se, kako je već više puta pomenuto, ogleda u zaštiti finansijske stabilnosti i održivosti klubova. Imajući u vidu ovu činjenicu, moglo bi se zaključiti

⁴⁹ G. Taormina, 1276-1280.

da pomenute mere jesu opravdane. Ipak, sveobuhvatna istraživanja ukazuju na ograničen domet prethodno postojećih pravila koja su se odnosila samo na finansijski fer plej, odnosno, na činjenicu da su ona doprinela pre svega profitabilnosti klubova a ne nužno njihovoj dugoročnoj finansijskoj stabilnosti. Otuda nova Pravila o finansijskoj održivosti treba sagledati u svetlu odgovora na identifikovanu dugoročnu potrebu uspostavljanja pravila solidnog finansijskog upravljanja, koja istovremeno doprinose i smanjenju prostora za nelojalnu konkurenciju.

Sa druge strane, pak, ukoliko bi se učinio svrt na sadržinu propisanih mera, a koja se u bitnoj meri svodi na „mešanje“ u ponošenje poslovnih odluka fudbalskih klubova, te na taj način i na zadiranje u njihovu „privatnu stvar“ koja bi, čini se, trebalo da se tretira nezavisnom od bilo kakvih spoljnih uticaja, opravdanost pomenutih mera čini se da bi se mogla dovesti u pitanje prevashodno sa stanovišta potencijalnih „sankcija“ u slučaju nepridržavanja Pravila.

U tom kontekstu opravdano se može se postaviti pitanje kakva treba biti „sudbina“ onih fudbalskih klubova koji, iako se ne pridržavaju mera ustrojenih Pravilima o finansijskoj održivosti, ipak, zahvaljujući promišljenom i nerizičnom donošenju finansijskih i drugih poslovnih odluka, ipak uspeavaju da zadrže svoju finansijsku stabilnost, upitnost u pogledu opravdanosti pomenutih mera čini se da postaje veća. Drugim rečima, u opisanom scenariju, pitanje je da li nepoštovanje mera iz Pravila o finansijskoj održivosti treba „automatski“ da znači i sankcionisanje klubova, ili bi, pak, ovoj situaciji trebalo pristupiti drugačije te uopšteno ispitati stepen rizičnosti poslovanja klubova, te u skladu sa tim i reagovali na odgovarajući način. Predlog je, stoga, da se u perspektivi postavljenom pitanju posveti dodatna pažnja, a sve u cilju iznalaženja najadekvatnijeg rešenja, koje neće a priori biti inspirisano potrebom sankcionisanja klubova,⁵⁰ već idejom očuvanja njihove dugoročne finansijske stabilnosti i održivosti, što je i osnovni cilj usvajanja Pravila

⁵⁰ F. Vidović, 8.

Milena Momčilov, LL.M

**Research Assistant, Institute of Comparative Law, Belgrade, Serbia
PhD Candidate, University of Belgrade – Faculty of Law, Serbia**

Ana Knežević Bojović, PhD

**Senior Research Associate, Institute of Comparative Law,
Belgrade, Serbia**

**UEFA CLUB LICENSING AND FINANCIAL SUSTAINABILITY
REGULATIONS AS A MECHANISM FOR MANTAINING THEIR
FINANCIAL STABILITY**

Summary

The financial “debacle” of a football club certainly entails negative consequences for the entire football pyramid, but also for the wider social community, and the emotional state of its fans. In the conditions of frequent financial crises, there is a need to introduce mechanisms that will ensure continuity in the development of the football industry and prevent the occurrence of financial difficulties of football clubs that could certainly disrupt their “stay in the game”. The subject of the paper concerns the analysis of the Financial Sustainability Rules, adopted under the UEFA, with the aim of establishing financial stability and continuity of clubs. The Financial Sustainability Rules build heavily on the previously adopted Financial Fair Play Rules. In response to the occurrence of particularly difficult circumstances that have caused numerous financial difficulties for football clubs, the newly adopted Rules introduce some new mechanisms and measures to maintain the stability and budget management of football clubs. The subject of this paper is primarily concerned with the rules relating to the financial liquidity and financial management of football clubs. Therefore, the subject of research will be narrowed down to the issue of managing the finances of clubs and their liquidity, and other topics that are regulated by this document will not be discussed in this paper. In this sense, the paper will discuss the goals of the adoption of the aforementioned Rules, their content and the interests that their introduction seeks to achieve.

Keywords: fair play, Financial sustainability rules, financial stability, football club, UEFA.

LITERATURA

- Ahtiainen Santeri, Jarva Henry (2020), „Has UEFA’s financial fair play regulation increased football clubs’ profitability?“, *European Sport Management Quarterly*, vol. 22, no. 4.
- Caglio Ariela, Laffitte Sébastien, Masciandaro Donato, Ottaviano Gianmarco (2023), „Has financial fair play changed European football?“, *Sports Economic Review* 3.
- Geeraert Arnout, Scheerder Jeroen, Bruyninckx Hans (2012), „The governance network of European football: introducing new governance approaches to steer football at the EU level“ *International Journal of Sport Policy and Politics*, vol. 5, no. 1.
- Geey Daniel (2012), „Football League Financial Fair Play: Domestic League Regulation“ *Entertainment and Sports Law Journal*, vol. 10, no. 1.
- Geey Daniel (2011), „The UEFA Financial Fair Play Rules: A Difficult Balancing Act“, *Entertainment and Sports Law Journal*, vol. 9, no. 1.
- Dunbar Neil, Middleton Thomas (2022), „UEFA’S financial fair play regulations: a good example of best practice governance by a sporting body?“, *The International Sports Law Journal*, vol. 22, no. 4
- Kaplan Valerie (2015), „UEFA Financial Fairplay Regulations and European Union Antitrust Law Complications“, *Emory International Law Review*, vol. 29, no. 4.
- Long Clinton R. (2012), „Promoting Competition or Preventing It: A Competition Law Analysis of UEFA’s Financial Fair Play Rules“, *Marquette Sports Law Review*, vol. 23, no. 1.
- Martín-Magdalena Jorge, De los Ríos-Sastre Susana, Redondo Raquel, Alaminos David (2024), „Effectiveness of UEFA’s regulation for European football financial management: A comprehensive systematic review and meta-analysis“, *Heliyon*, vol. 10, issue 20.
- Medić Ines (2018), „Pravni i ekonomski aspekti pravila UEFA-e o licenciranju klubova i finansijskom fair playu“, *Zbornik Radova Pravnog Fakulteta u Splitu* br. 2/2018, Pravni fakultet u Splitu, Split, 335.
- Meier Henk Erik, García Borja, Yilmaz Serhat, Chakawata Webster (2023), „The capture of EU football regulation by the football governing bodies“, *Journal Common Market Studies*, vol. 61, no. 3.
- Momčilov Milena (2023), „Neophodnost unapređenja korporativnog upravljanja u srpskom fudbalu – engleski primer reforme kao mogući uzor“, *U: Srpski fudbal - uporednopravni izazovi i perspektive III* (ur. Miloš Stanić), Institut za uporedno pravo, Beograd.
- Ovell Mark H., Awerdena Tiran Gun (2015), „UEFA’s Financial Fair Play Regulations: Saving Football from Itself?“, *Entertainment and Sports Lawyer*, vol. 32, no. 2.

- Radović Vuk (2015), „Razvoj kulture odstupanja od „primeni ili objasni“ pravila korporativnog upravljanja“, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu 2/2015, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd,
- Sengupta Adrija, Raghav Aditya Singh (2022), „Uefa loopholes: has financial fair play (ffp) succeeded in improving the financial health of european football?“ Global Sports Policy Review, vol. 2 no. 2
- Subhan Adam (2023), „Football Transfer Fees: Anticompetitive?“, Sports Law, Policy & Diplomacy Journal (SLPD Journal), vol. 1, no. 1, 169.
- Taormina Gaetano (2019), „UEFA’s Financial Fair Play: Purpose, Effect, and Future“, Fordham International Law Journal, vol. 42, no. 4.
- Vidović Fran (2024), Regulacija financiranja europskog klupskog nogometa, Diplomski rad, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

796.332:34.05(082)

SRPSKI fudbal : uporednopravni izazovi i perspektive. 4 = Serbian football : comparative law challenges and perspectives. 4 / urednik, editor Miloš Stanić. - Beograd : Institut za uporedno pravo = Belgrade : Institute of Comparative Law, 2024 (Beograd : Birograf komp). - 182 str. ; 24 cm

Tiraž 150. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija uz svaki rad. - Summaries.

ISBN 978-86-82582-27-4

1. Станић, Милош, 1983- [уредник]
а) Фудбал -- Упоредноправни аспект -- Зборници

COBISS.SR-ID 158750473